

ผลการดำเนินโครงการเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Project for Change) โรงเรียนรุ่งอรุณ

ลำดับเนื้อหา

๑. ความนำ
๒. กระบวนการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง
๓. ผลการเปลี่ยนแปลง
  - ๓.๑ โรงเรียนอนุบาล
    - ๓.๑.๑ รูปแบบการประชุม (AAR)
    - ๓.๑.๒ บทสะท้อนการเรียนรู้ของครูอนุบาล
    - ๓.๑.๓ ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
      - การเปลี่ยนแปลงของครู
      - การเปลี่ยนแปลงของเด็ก
      - จุดที่ควรพัฒนาต่อ
  - ๓.๒ โรงเรียนประถม
    - ๓.๒.๑ รูปแบบการประชุม (AAR)
    - ๓.๒.๒ บทสะท้อนการเรียนรู้ของครูประถม
    - ๓.๒.๓ ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
      - การเปลี่ยนแปลงของครู
      - การเปลี่ยนแปลงของเด็ก
      - จุดที่ควรพัฒนาต่อ
  - ๓.๓ โรงเรียนมัธยม
    - ๓.๓.๑ รูปแบบการประชุม (AAR)
    - ๓.๓.๒ บทสะท้อนการเรียนรู้ของครูมัธยม
    - ๓.๓.๓ ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
      - สายวิชาวิทยาศาสตร์ : ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์
      - สายวิชาคณิตศาสตร์
      - สายวิชาบูรณาการภาษาไทย – สังคมศึกษา
      - จุดที่ควรพัฒนาต่อ
๔. ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ผ่านโครงการงาน
  - ๔.๑ ระดับอนุบาล
  - ๔.๒ ระดับประถมศึกษา
  - ๔.๓ ระดับมัธยมศึกษา
๕. สรุปสาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลง ในปีการศึกษา ๒๕๕๗

๑. ความนำ

จากโครงการเพื่อ “การเปลี่ยนแปลง” เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของเด็กและเยาวชน ให้มีทักษะความสามารถและสมรรถนะการเรียนรู้เท่าทันโลกศตวรรษที่ ๒๑ เมื่อเทียบเคียงกับคุณภาพทั้งของเด็ก/เยาวชนและครูในประเทศ เช่น นอร์เวย์ ฟินแลนด์ ซึ่งมีนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนปลายสามารถจัดการเรียนรู้แบบ Group Discussion ด้วยตนเอง มีผู้นำกลุ่มเอง ดำเนินการประชุมเอง โดยมีครูคอยสังเกตการณ์ และช่วยตั้งคำถามหรือให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนต้องการ ตัวนักเรียนมีผลงานที่มาจาก การออกแบบโจทย์เอง ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้บุคลิกภาพปรากฏเป็นเด็กและวัยรุ่นที่มีชีวิตชีวา รู้จักชื่นชมชีวิต มีความภาคภูมิใจในตนเอง มีความคิดอ่านลึกซึ้ง สามารถแสดงตนได้ทัดเทียมผู้ใหญ่ มีความจดจ่อเอาใจใส่กับการเรียนรู้อยู่กับการเรียนรู้นั้นๆ อย่างเป็นเจ้าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่รอครูพาเรียนไปพร้อมๆ กับเพื่อนทั้งชั้น สำหรับครู มีบุคลิกการทำงานเป็นทีมที่ร่วมกันทุ่มเทการทำงาน ลงสู่ชั้นเรียนให้เกิดผลกับผู้เรียนได้จริง ครูเป็นนักออกแบบเป็นเจ้าของที่จัดกระบวนการเรียนรู้ ด้วยการเตรียมพร้อม และดำเนินการสอนด้วยวิธีการลึกซึ้ง มีสื่ออุปกรณ์แหล่งค้นคว้าให้ผู้เรียนและมีการประเมิน เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปพร้อมๆ กับการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้มีเป้าหมายอยู่ที่การบรรลุผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้วยลักษณะประการต่างๆ เหล่านี้แล้วนั้น

การดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโรงเรียนของรุ่งอรุณ จึงกำหนดจุดตั้งต้นไว้บนพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๖ ประการ ได้แก่

๑. เป้าหมายการจัดการศึกษา ให้มีความชัดเจนในวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างสมบูรณ์ทุกมิติ (Whole Child Development)

๒. หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ให้มุ่งไปที่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ ๒๑ ผู้เรียนมีการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองบนโจทย์ที่ท้าทาย หรือโจทย์ที่มาจากสถานการณ์จริงตรงหน้า

๓. การพัฒนาครู

๓.๑ พัฒนาศักยภาพที่วิธีการสอน ให้เป็นครูที่เปิดโอกาสทุกคนเข้าถึงการเรียนรู้จนเข้าใจ ความหมาย คุณค่า และการประยุกต์ใช้วิชาความรู้ต่างๆ ได้

๓.๒ พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ ให้เป็นครูที่รับรู้ผู้เรียนอย่างปราศจากอคติ ช่วยผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เต็มศักยภาพของแต่ละคน

๓.๓ พัฒนาการทำงานเป็นทีม เพื่อช่วยกันเตรียมการสอน และทบทวนผลที่เกิดกับผู้เรียนรายกลุ่ม-รายบุคคล ตลอดจนช่วยกันปรับเปลี่ยนตนเองจากครูผู้สั่งสอน เป็นครูผู้สังเกตเด็ก ผู้ตั้งคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ ผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ผู้สร้างแรงบันดาลใจและเสริมแรงผู้เรียน ผู้วิจัยในชั้นเรียน ผู้ประเมินและพัฒนาผู้เรียนได้ตลอดเวลา และเป็นผู้อื้อให้เด็กแสดงความคิดเห็น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน โดยใช้เครื่องมือ คือ คำถามกระตุ้นความใฝ่รู้ (Appreciative Enquiry) และการฟังผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening)

๔. **โครงสร้างการจัดการเรียนการสอน** ให้สอดคล้องเป้าหมาย วิธีการ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ชุดความรู้ กิจกรรม รวมทั้งระยะเวลา

๕. **สภาพแวดล้อม** รวมทั้งสื่ออุปกรณ์ให้เอื้อต่อบรรยากาศการเรียนรู้

๖. **วิธีการวัดและประเมินผล** เน้นที่การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง (Formative Assessment) ด้วยเครื่องมือวัดและประเมินที่หลากหลาย

เพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียงกันในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและกระบวนการทำงานของครูทั้งโรงเรียน จึงได้ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการก่อนเปิดภาคเรียนแรก ให้ครูและผู้บริหารร่วมกันตั้งโจทย์ใหม่ถึงเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนว่าจะมีคุณลักษณะ ทักษะ สมรรถนะ และความรู้ใดที่ควรบรรลุ ให้ครูฝึกตนเองในเรื่องการออกแบบจากผลไปสู่เหตุ คือ การจัดกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักผังวงจรรวมความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมาย กระบวนการ และการประเมินผล (OLE) ให้เป็นแนวทางในการออกแบบแผนการเรียนรู้ทั้ง ๒ ระดับ คือ แผนใหญ่รายเทอม (Roadmap) และแผนย่อยรายวัน-รายสัปดาห์ พร้อมทั้งวางกลไกติดตามพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบทีมโค้ช และการทบทวนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ตลอดจนการประเมินทักษะความรู้ และคุณลักษณะผู้เรียนรายกลุ่ม-รายบุคคล (AAR) ให้เป็นระบบการทำงาน R to R (Routine to Research) สม่่าเสมอทุกสัปดาห์อย่างต่อเนื่องตลอดภาคเรียนที่ผ่านมา

ดังนั้น ภารกิจหลักตามนโยบายพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ในปีการศึกษา ๒๕๕๗ ประกอบด้วย ภารกิจสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. การทำ Project for Change ของการจัดการเรียนการสอน

๒. การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนา (Formative Assessment)

๓. การจัดระบบโค้ช เพื่อส่งเสริมและประเมินผลการทำงานของครู

โดยมีระบบการติดตามจัดเก็บร่องรอยหลักฐานจากการประชุม AAR ของทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งการประชุมทีมโค้ชของทั้งโรงเรียน

เพื่อติดตามการดำเนินภารกิจสำคัญดังกล่าว ในการพัฒนาความสามารถของบุคลากรครูและนักเรียน รวมไปถึงการพัฒนาหลักสูตร แผนการสอน การประเมินผล และการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้เหล่านี้ ให้ได้มาตรฐานตามเป้าหมายเชิงคุณภาพ ในภาคเรียนที่ ๑/๒๕๕๗ โรงเรียนได้รวบรวมคณะกรรมการ และคณะทำงานชั้นชุดหนึ่ง ทำหน้าที่ติดตามการประชุมเก็บรวบรวมร่องรอยหลักฐาน และวางระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อรองรับการประเมินตนเองประจำปี ให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนที่ทำการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ ซึ่งจะพิจารณาจากมาตรฐานและเกณฑ์ชี้วัดของโรงเรียน สำหรับดำเนินการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปพร้อมกัน

๒. กระบวนการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง

ในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของโรงเรียนรุ่งอรุณนั้น หัวใจสำคัญของการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายคือการประชุมแบบ After Action Review ในทุกโรงเรียน โดยมีนักเรียนเป็นเป้าหมาย โรงเรียนอนุบาล ประถม และมัธยม มีแนวทางในการจัดประชุม ดังนี้

เป้าหมาย

พัฒนาการประเมินเพื่อพัฒนาเด็กและตรวจสอบและจัดการเรียนการสอนด้วยหลักการ “OLE” โดยมีกำหนดการประชุมแบบ “After Action Review” และการบันทึกการประชุมอย่างสม่ำเสมอ

วิธีการ

๑. นำผลการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนมาแลกเปลี่ยนและวิเคราะห์ร่วมกันว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการประเมินหรือไม่ อย่างไร ด้วยวิธีการที่ครูทบทวนและสะท้อนการสอนของตนเอง หรือใช้วิธีทัศนัยการสอนในห้องเรียนของครูในวัน/สัปดาห์นั้น ประกอบการสะท้อนตนเองของครู
๒. ผู้นิเทศใช้คำถาม (ครูคู่ชั้น ครูสายวิชา ผู้ช่วยครูใหญ่ ครูใหญ่ ผู้เชี่ยวชาญ) เพื่อให้ครูพิจารณาว่ากระบวนการที่เกิดขึ้นไปแล้วนั้น ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด ครูดูจากสิ่งใดที่บอกว่่านักเรียนได้ผลตามวัตถุประสงค์นั้นๆ และมีเกณฑ์พิจารณาอย่างไร
๓. ผู้นิเทศให้ความเห็นและเสนอแนะวิธีการที่ทำให้ครูเกิดความชัดเจนและเห็นความสอดคล้อง ของการกำหนดวัตถุประสงค์ กระบวนการและวิธีการประเมิน เพื่อให้เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ซาออกที่เป็นรูปธรรมอยู่เสมอ
๔. ที่ประชุมร่วมกันเสนอแนะความเห็นเพื่อวางและจัดปรับแผนการสอนในสัปดาห์ต่อไป

๓. ผลการเปลี่ยนแปลง

จากการสังเคราะห์รายงานการประชุม AAR ของทุกระดับชั้นตั้งแต่อนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ ๑/๒๕๕๗ ประกอบกับผลการประชุมจัดการความรู้และถอดบทเรียนของทีมโค้ช เพื่อสรุปผลการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงานในภาคเรียนแรกของปีการศึกษา ๒๕๕๗ รวมทั้งระบุจุดที่ควรพัฒนา สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๓.๑ โรงเรียนอนุบาล

๓.๑.๑ รูปแบบการประชุม (AAR)

โค้ชประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก ๒ ท่าน และครูใหญ่โรงเรียนอนุบาล รวม ๓ ท่าน แบ่งการโค้ช ออกเป็น ๓ กลุ่ม กลุ่มละ ๔ ห้อง ในแต่ละห้องคณะนักเรียน ๓ ระดับ คือ อนุบาล ๑, ๒ และ ๓ อยู่ในห้องเดียวกัน

การดำเนินงานของ Coach ผ่านการประชุม ๓ ระดับ คือ

๑. Coach ประชุมร่วมกับ รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม
ทุกวันอังคาร เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.
๒. Coach ทั้ง ๓ คน ประชุมร่วมกัน และ
ทุกวันพฤหัสบดี เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๑.๐๐ น.
๓. Coach ประชุมกับครูแต่ละโรง
ทุกวันพฤหัสบดี เวลา ๑๖.๐๐ – ๑๘.๐๐ น.

ประเด็นการ Coach เป็นไปตามกิจกรรมหลักในโรงเรียนอนุบาล ๕ กิจกรรม คือ การเล่น การฟังนิทาน การช่วยเหลือตนเอง การทำอาหาร และการทำโครงการ

กระบวนการ Coach เริ่มจากการกระตุ้นครูให้สร้างความสัมพันธ์ของครูกับศิษย์ ปรับทัศนคติจากที่เคยมองออกจากตัว เฟื่องโทษไปที่เด็กหรือที่บ้านแล้วตัดสิน มาเป็นการมองหาทางแก้ไข โดยตั้งต้นที่ครูเป็นผู้ลงมือกระทำก่อนแล้วจึงไปสู่การทำโครงการ และประเด็นอื่นๆ การจัดกิจกรรมให้ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ คุณค่า ไม่นั้นกิจกรรม การให้พื้นที่กับความรู้ขาออกของนักเรียนเป็นรูปธรรม การใช้สื่อและกิจกรรมและกระบวนการสอดคล้องกับวัยและธรรมชาติการเรียนรู้

๓.๑.๒ บทสะท้อนการเรียนรู้ของครูอนุบาล

- เห็นเด็กละเอียดขึ้นซึ่งบางครั้งมองข้ามไป
- มีเป้าหมายในการประเมินที่ชัดเจนขึ้น
- ปรับทัศนคติครูให้มองเด็กในทางบวก โดยดูจากจุดดีที่เด็กมีพัฒนาการ การสังเกตเด็กเป็นรายบุคคล ระบุลักษณะอาการและปัญหาของเด็กได้ เห็นประโยชน์ในการทำบันทึกพฤติกรรมเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ และการติดตามผลพัฒนาการของเด็กต่อไป
- ได้ทักษะการ “เฝ้า” จากโค้ชว่าจะต้องทำอะไรเพิ่มเติมอีก หรือเด็กมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่
- ครูพัฒนาความสัมพันธ์กับเด็ก ได้รับความไว้วางใจจากเด็ก มีความเข้าใจเกี่ยวกับ AAR และบทบาทของครูในฐานะ Learning facilitator
- ครูได้จัดลำดับความคิดในการถ่ายทอดผลการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ต่อที่ประชุม

๓.๑.๓ ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

การเปลี่ยนแปลงของครู

ครูเห็นผลดีของการจัดการเรียนการสอนแบบชั้นคละ ระดับอนุบาล ๑ - ๓ ว่าเหมาะกับเด็กและพัฒนาเด็กได้ ครูเห็นความสำคัญว่าครูต้องมีความสดใหม่ ตื่นตัว มีความยืดหยุ่นสูงมาก เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่รองรับความแตกต่างของนักเรียนให้ได้

การประเมินระยะแรก ผลปรากฏที่ความสัมพันธ์ของครูกับเด็กจากกิจกรรมที่ทำประจำ และการทำโครงการซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่ทำตามความสนใจของครูมาเป็นโครงการที่เกิดจากความสนใจของเด็ก ระยะต่อมาปรากฏผลที่ครูพัฒนาทักษะการสังเกตเห็นความสนใจของเด็ก และขยายผลในทอมที่สอง ครูจัดทำบันทึกการสังเกตและบทสนทนากับเด็กสม่ำเสมอ

การเปลี่ยนแปลงของเด็ก

ผลการเปลี่ยนแปลงเห็นได้จากการที่เด็กอยากมาเรียน เวลาในการร้องไห้โยเยของน้องอนุบาล ๑ สั้นลงมาก ความสัมพันธ์ระหว่างพี่ – น้องในชั้นเรียนดีมีลักษณะช่วยเหลือกันและกัน เด็กมีความจดจ่อและเป็นเจ้าของการเรียนรู้ กระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรม ไปสอบถามข้อมูล/ทำกิจกรรมเหมือนที่โรงเรียน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มาจากครูเปลี่ยนแปลงที่ตนเองก่อน ตั้งหลักที่ตนเองก่อน ตามที่ได้ชี้ใช้คำถามกับครูว่าจะตั้งหลักทำอะไรที่ตัวเอง เพื่อเข้าช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล

จุดที่ควรพัฒนา

ข้อติดขัดของครูอนุบาลอยู่ที่วางเป้าหมายการทำกิจกรรมเน้นไปที่ทักษะ โดยคิดไม่ถึงว่าเด็กมีความรู้ได้จึงไม่หยิบจับความรู้มากนัก โค้ชต้องช่วยครูให้ประมวลความรู้เป็นระยะๆ อีกจุดหนึ่ง คือ การเปลี่ยนกิจกรรมบ่อยโดยที่ใช้กิจกรรมนั้นเพื่อการเรียนรู้ยังไม่คุ้มค่า กับยังต้องเพิ่มขั้นตอนให้เด็กนำความรู้ในเรื่องนั้นออกมาถ่ายทอดด้วย ปัญหาของโค้ชมักหลงไปกับเรื่องราวของครูจนลืมพาครูเข้าถึงคุณค่า เช่นเดียวกับที่เกิดในโรงเรียนประถมและมัธยม

๓.๒ โรงเรียนประถม

๓.๒.๑ รูปแบบการประชุม (AAR)

ครูใหญ่และผู้ช่วยครูใหญ่ทำหน้าที่ Coach ตามระดับชั้น โดยมีตารางการประชุม AAR ดังนี้

ระดับชั้นประถม ๑	วันจันทร์	เวลา ๑๓.๑๕ - ๑๔.๑๕ น. และ ๑๖.๐๐ - ๑๘.๐๐ น.
ระดับชั้นประถม ๒	วันพฤหัสบดี	เวลา ๑๓.๑๕ - ๑๔.๑๕ น. และ ๑๖.๐๐ - ๑๘.๐๐ น.
ระดับชั้นประถม ๓	วันพุธ	เวลา ๑๓.๑๕ - ๑๔.๑๕ น. และ ๑๖.๐๐ - ๑๘.๐๐ น.
ระดับชั้นประถม ๔	วันอังคาร	เวลา ๑๓.๑๕ - ๑๔.๑๕ น. และ ๑๖.๐๐ - ๑๘.๐๐ น.
ระดับชั้นประถม ๕	วันพุธ	เวลา ๑๔.๑๕ - ๑๕.๓๐ น.
ระดับชั้นประถม ๖	วันพฤหัสบดี	เวลา ๑๔.๑๕ - ๑๕.๓๐ น.

ประเด็นการ Coach ในเทอมที่ผ่านมาเน้นที่การทำโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะพาครูพิจารณาทักษะที่จำเป็น ความรู้ และคุณค่า/คุณลักษณะที่สามารถลงรายละเอียดในการพิจารณาเกณฑ์การประเมินที่เกิดจากการลงมือทำโครงการตามความสนใจของนักเรียนมากกว่าการประเมินเพื่อตัดสิน ซึ่งขยายผลในเทอม ๒/๒๕๕๗ ครูมีความพึงพอใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้จากโครงการของนักเรียนและช่วยกันวางแผนการประเมินทักษะให้เป็นไปตามแนวทางการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) ยิ่งขึ้น วิธีการที่ใช้ คือ การถ่ายวิดีโอการเรียนการสอนของครู นำมาดูพร้อมกันในที่ประชุม แล้วให้ครูผู้สอนและครูในทีมร่วมสะท้อนผลการสอน ทุกวิชาสามารถแนะนำ ร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงได้ ประเด็นการเรียนรู้ร่วมจากห้องเรียนที่มาจากการสังเกตการสอนของครูใหญ่และครูผู้ช่วยได้แก่ พฤติกรรมเด็ก การระบุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรม กระบวนการ เทคนิควิธีการตั้งคำถาม การตรวจสอบผลที่เกิดกับนักเรียน และการจัดการชั้นเรียน

๓.๒.๒ บทสะท้อนการเรียนรู้ของครูประถม

- เข้าใจในความหลากหลายของนักเรียนมากขึ้น ครูไปปรับปรุงที่การสอนของครู เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ ครูมีการตรวจสอบตนเอง
- เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ กิจกรรม การประเมินผลว่าสอดคล้องกันหรือไม่ พฤติกรรมการเรียนใดของนักเรียนที่ควรประเมิน ครูอธิบายได้ว่า ครูทำอะไร อยู่ตั้งแต่ต้นไปตลอดเส้นทาง
- ครูมีวิธีการตรวจสอบว่านักเรียนได้เรียนรู้จริงตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้
- ยึดหยุ่นมากขึ้น ไม่ยึดติดแผน แต่เป้าหมายชัด ปรับไปตามความสนใจของนักเรียน ครูมีอิสระในการสอนมากขึ้น
- ทำไปเรียนรู้ไป อาศัยกลุ่ม/ทีมช่วย ต้องการการทําค้า ทำให้ไม่หลุดไปกับความเคยชินเดิม คือการยึดติดแผน มีการปรับแก้งานที่เหมาะสม สอดคล้องกับนักเรียน กิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะของนักเรียนเป็นตัวตั้ง มีการทำงานร่วมกับวิชาอื่น ไม่เอาเนื้อหา นำ มีการประเมินผลรายทาง เพื่อพัฒนาทักษะและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยไม่มุ่งเน้นที่ผลเฉพาะชิ้นงานอย่างเดียว
- ครูเปลี่ยนจากผู้กำกับมาเป็นผู้รับฟัง รอคู รอจังหวะให้คำแนะนำ จุดที่กำลังหาความสมดุล คือ การตามเด็กมากเกินไป และการให้ความรู้ของครูซึ่งอาจมาจากการตั้งคำถามของครูและนักเรียน
- เห็นกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการของนักเรียนชัดเจนขึ้น พัฒนานักเรียนถึงเป้าหมายปลายทางได้เท่ากันแม้อาจใช้เวลาต่างกัน ครูเชื่อว่านักเรียนทุกคนเรียนรู้ได้จริง
- นักเรียนเป็นเจ้าของงานมากขึ้น ไม่รอถาม ลดการพึ่งพิง เกิดความภูมิใจ

๓.๒.๓ ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

การเปลี่ยนแปลงของครู

ก่อนหน้าที่จะมีการเปลี่ยนแปลงในปีการศึกษา ๒๕๕๗ นี้ ครูมักตั้งเป้าหมายที่ชิ้นงานและการประเมินชิ้นงาน ปัจจุบันครูเห็นความสำคัญของการฝึกทักษะและกระบวนการระหว่างทางก่อนที่จะเป็นชิ้นงานซึ่งครูต้องปรับตัวมากกว่าทำอย่างไรจึงมองเห็นกระบวนการ เมื่อครูให้ความสำคัญกับระหว่างทาง เด็กก็ใส่ใจกับกระบวนการในระหว่างทางนั้นด้วย ครูลดการตัดสินถูก-ผิด ใช่-ไม่ใช่ และต้องฝืนตัวเองมากที่จะไม่บอก ไม่สอนจนกว่าจะถึงเวลา

การเปลี่ยนแปลงของเด็ก

การเปลี่ยนแปลงของครูมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเด็ก เด็กรู้สึกเป็นเจ้าของงานมากขึ้น และเชื่อว่าตนเองเป็นเจ้าของงานจริง ต่างจากเมื่อครูเริ่มการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เด็กยังมีความลังเลใจ ทำที่ที่เห็นได้ชัดว่าเปลี่ยนไปของเด็ก คือ ปัจจุบัน เด็กไม่ม้อวรอถามครู จากเดิมที่รอถามครูบ่อยมาก กล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อความรับผิดชอบเรียนรู้ด้วยตนเองและความเป็นผู้นำของเด็กประถม

ผลต่อการประเมินรายบุคคล

การเรียนรู้รายบุคคลและการประเมินรายบุคคล ครูเห็นชัดเจนขึ้น ครูมีภาพของเด็ก ทำให้เข้าไปช่วยพัฒนาต่อยอดได้ ครูเปลี่ยนจากการตัดสินเด็กและรอประเมินเด็กที่ปลายทาง มาเป็นการพัฒนาเด็กไปถึงคะแนนระดับ ๑๐ ได้เป็นส่วนใหญ่ เพียงแต่จะช้าหรือเร็วต่างกัน ผลประจักษ์ในข้อนี้ ทำให้ครูได้ข้อสรุปว่า เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้จริง

จุดที่ควรพัฒนา

การที่ครูต้องปรับตัววางแผนไปตามการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นกลุ่มๆ ด้วย ทำให้ต้องใช้เวลาในการค้นคว้าและดูแลนักเรียนเพิ่มเติม ระยะเวลาๆ ครูจึงเกิดอาการเหนื่อยล้าอยู่บ้างเพราะครูต้องมองล่วงหน้าให้ออกและต้องปรับบทบาททำที่ของตนเองในการเรียนการสอนแบบโครงงาน ซึ่งค่อยๆ คลี่คลายไป เมื่อครูเริ่มมีเป้าหมายชัดเจน และมีความยืดหยุ่นกับแผนการสอนของตน ทำให้ลดความกดดันต่อตนเองและต่อนักเรียนลง ปัจจุบันจุดอ่อนอยู่ที่ครูส่วนใหญ่ยังไหลไปตามความสนใจของเด็ก ทำให้เนื้อหาและวัตถุประสงค์ขาดความชัดเจน

๓.๓ ในโรงเรียนมัธยม

๓.๓.๑ รูปแบบการประชุม (AAR)

จัดการประชุมเป็นกลุ่มสายวิชาได้ ๔ กลุ่ม

๑. สายวิชาบูรณาการ วิชาสังคมศึกษา - วิชาภาษาไทย
๒. สายวิชาวิทยาศาสตร์ : ชีววิทยา เคมี และ ฟิสิกส์
๓. สายวิชาคณิตศาสตร์
๔. สายวิชาภาษาอังกฤษ (ประชุมรวมทั้งโรงเรียน ระดับอนุบาล ประถม มัธยม)

ทั้ง ๔ สาย หัวหน้าสายวิชาทำหน้าที่เป็นโค้ช จัดประชุมสัปดาห์ละครั้ง ยกเว้น สายวิชาภาษาอังกฤษ จัดทุก ๒ สัปดาห์ ตารางการทำงานรายสัปดาห์ เป็นดังนี้

ตารางการทำงานครูโรงเรียนมัธยม (ช่วงบ่าย) ประจำภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๗

วัน	เวลา	กระบวนการทำงาน		
จันทร์	๑๔.๒๐ – ๑๖.๑๐ น.	ครูสอนตามปกติ		
อังคาร	๑๕.๐๐ – ๑๗.๐๐ น.	AAR ครูทีมบูรณาการ	AAR ครูทีมวิทยาศาสตร์	AAR ครูทีมคณิตศาสตร์
พุธ	๑๕.๐๐ – ๑๗.๐๐ น.	AAR English teachers	ครูมัธยมปลายสอนตามปกติ	
	๑๗.๐๐ น.		ครูมัธยมต้นเก็บงาน / ตรวจงาน / เตรียมแผนการสอน ของตนเอง	
		Coach training / AAR Coach		
พฤหัสบดี	๑๕.๐๐ – ๑๗.๐๐ น.	ครูมัธยมปลายสอนตามปกติ		
		ครูมัธยมต้นเก็บงาน / ตรวจงาน / เตรียมแผนการสอนของตนเอง		
ศุกร์	๑๔.๓๐ – ๑๖.๐๐ น.	ครูเก็บงานตนเอง / เตรียมสื่อการสอน		
	๑๖.๐๐ น.	ชมรมครู		

ได้ดำเนินการประชุมด้วยคำถามที่นำครูสู่

- การทบทวนผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนตามแผนที่ได้สอนไปแล้วเมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมา
- แผนการสอนและวิธีการเรียนรู้ที่จะทำต่อไปเพื่อพาครูตรวจสอบแผนของตนเองตามหลักการ O-L-E และหลักการ Input – Process – Output

O (Goal/Objectives) = Knowledge (concept of that content), 21st Century

Learning skills และ/หรือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์และคุณค่า

L (Learning Process) = 9 Roong Aroon Learning steps

- ๑.) สิ่งที่ได้กสนใจ
- ๒.) พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจ
- ๓.) วางแผนว่าจะทำอะไร / อย่างไร ลำดับขั้นตอน
- ๔.) ลงมือปฏิบัติ
- ๕.) พูดคุย / ฟังว่าเด็กรู้อะไรบ้าง / ครูบันทึก
- ๖.) เด็กถ่ายทอดสิ่งที่ได้เรียนรู้ บันทึก / วาดรูป/เขียน
- ๗.) สะสมบันทึกเด็ก ครูนำมาประมวลเป็นเรื่องราวพร้อมทั้งเด็ก

๘.) เด็กเขียน / สร้างงาน เช่น Mapping สิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเชิง Concept

๙.) จัดทำความรู้ชุดนี้ นำเสนอด้วยรูปแบบที่เหมาะสม สำหรับผู้ดู / ผู้ชม

E (Evaluation) = Attainment Targets for Knowledge, Learning skills และ/หรือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และคุณค่า

- ครูและทีมช่วยกันระบุผล (Output) ที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนให้ชัดเจนและเป็นจริงเพื่อช่วยให้ครูผู้สอนมีสายตาส่งเกตนักเรียนในระหว่างทำการเรียนการสอน (เป้าหมายการประเมิน : Formative Ass.- ทักษะการเรียนรู้ Summative Ass.: ความรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์)

๓.๓.๒ บทสะท้อนการเรียนรู้ของครูมัธยม

เกิดการทำงานเป็นทีม

- มีการช่วยเหลือแนะนำกันจากครูในสายวิชาเดียวกันที่จะช่วยให้การเรียนรู้เข้าถึงนักเรียนได้จริง
- ช่วยแนะนำวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ในการสอนที่จะพาผู้เรียนให้บรรลุผลตามที่วางแผนไว้
- ช่วยคิดหาวิธีการที่จะให้นักเรียนเข้าถึงความรู้และ/หรือทักษะการเรียนรู้
- ช่วยคิดวิธีประเมินและตัวชี้วัดในการประเมิน (ช่วยให้ครูใหม่เข้าใจเรื่องการประเมินมากขึ้นและครูสามารถประเมินได้ตามความเป็นจริง)

เกิดการพัฒนาแผนการเรียนการสอนของครูทุกท่าน

- เป็น Active Learning คืบหน้าบทบาทการเรียนรู้ให้เป็นของผู้เรียนมากขึ้น
- ฝึกใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ ให้ Input – ฝึก/ลงมือทำงาน Doing (process) – ปรากฏผล Output
- ฝึกวางแผนการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของ O-L-E อยู่เสมอ
- ฝึกการวางแผนการเรียนรู้แบบโครงงานจาก Real Global Social Issues

มองเห็นนักเรียนมากขึ้น ว่าเกิดการเรียนรู้อย่างไร ในแต่ละช่วงเวลาในชั้นเรียนหรือขณะทำกิจกรรม เช่น การทำงานกลุ่ม การคิดอย่างเป็นระบบ การสื่อสารแลกเปลี่ยนและการนำเสนอ เป็นต้น

เริ่มมีการออกแบบการประเมินทักษะการเรียนรู้ ที่จะใช้ในการประเมินเพื่อพัฒนานักเรียนในระหว่างทาง และช่วยเหลือนักเรียนที่ยังทำไม่ได้ ได้มากขึ้น

อื่น ๆ (จากการสังเกตของผู้ทำหน้าที่เลขาประจำกลุ่ม)

- ครูได้รับรู้ปัญหาของเพื่อนครูด้วยกัน แล้วเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแก้ปัญหา และพร้อมกันช่วยกันหาทางออกของปัญหาและวิธีแก้ไขอย่างถูกต้องและชัดเจนขึ้น
- จากการประชุม AAR ได้เห็นครูแต่ละคนชัดเจนว่ามีข้อติดขัดเรื่องใด และการทำงานของ ทีมเป็นอย่างไร
- ครูฝึกถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นรายบุคคล
- โค้ชได้รับทราบปัญหาจากการทำงานของครูรายบุคคล และการทำงานเป็นทีม พร้อมที่จะเข้าไปช่วยเหลือได้อย่างเท่าทัน
- ครูมีความตื่นตัว กล้าบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองได้กับเพื่อนครูด้วยกัน
- ครูมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนา / ปรับปรุง / เปลี่ยนแปลงตนเอง

๓.๓.๓ ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

สายวิชาวิทยาศาสตร์ : ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์

ครูสอนฟิสิกส์ ครูเคมี และครูชีววะ ร่วมทีมกันมากขึ้น ความเป็นทีมสายวิชาที่ใกล้ชิดนำไปสู่การช่วยแก้ปัญหาซึ่งกันและกัน

ผลที่เกิดขึ้นกับครู

ครูเริ่ม “เ๊ะ” ได้เองเป็น เห็นเป้าหมายที่จะเกิดกับเด็กและสามารถระบุได้ (ถ้ายังระบุไม่ได้ แสดงว่าครูยังมองเด็กไม่ออก ความรู้ก็ได้แค่นี้อา แต่ไม่ถึง Concept และคุณค่า) ครูได้ฝึกและและมีพัฒนาการมากขึ้น ตั้งแต่ขั้นการระบุเป้าหมาย การพาเด็กทำงาน และการพาเด็กสรุปการเรียนรู้

ผลที่เกิดกับโค้ช

โค้ชมองกระบวนการในการวางแผน การประเมิน และการตรวจสอบได้มากขึ้น เนื่องจากการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมต้องอิงกับเนื้อหา การพาครูให้คิดหากิจกรรมลงทำกับเด็กเป็นเรื่องยาก แต่เดิมครูมักสงสัยมากกว่า ทำได้อย่างไร การพาครูเข้าตรวจสอบความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่สอนนั้น ประกอบด้วย การพาให้เข้าใจว่า เรื่องนี้รู้ไปทำไม จนถึงกว่าจะรู้เรื่องนี้ได้ต้องมีลำดับความรู้อะไรมาก่อนอีกบ้าง ความยากจึงอยู่ที่ตัวโค้ชเองที่ไหลไปตามแผนของครูและบางครั้งไปไม่ถึงคุณค่า ด้วยโค้ชยอมผ่อนปรนให้กับเป้าหมายที่ไม่ถึงคุณค่านั้น ต้องอาศัยรองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม คอยช่วยสะกิดเตือนในการประชุมโค้ช

สายวิชาคณิตศาสตร์

การประชุม AAR สายคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยม ปัจจุบันมีการสะท้อนความคิดเห็นกันมากขึ้น ครูเริ่มให้ความสนใจกับเรื่องของเพื่อนร่วมทีมด้วย จากที่เคยนำเสนอแผนของตนเองเพียงอย่างเดียว ประเด็นคำถามเกิดจากวงด้วยตัวเอง มีบรรยากาศการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกันและกัน เนื่องจากค้นพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ที่นำไปใช้ในห้องเรียนได้ ส่วนใหญ่จะมาจากคนอื่นที่ไม่ได้สอน เพราะไม่ได้ติดอยู่ที่เนื้อหา

บรรยากาศการพูดคุยของครูระดับชั้นมัธยมต้น จะครอบคลุมไปถึงเรื่องพฤติกรรมและข้อติติงของเด็กรายบุคคล ในขณะที่ครูระดับชั้นมัธยมปลายจะถกกันถึงประเด็นความเข้าใจและแนวคิดตามหัวข้อความรู้ต่างๆ ซึ่งมีชีวิตชีวามากขึ้น หลังจากที่ครูมีกิจกรรมให้เด็กทำได้ อันเนื่องมาจากการที่บุคลากรหลากหลายสาขาความถนัดมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

สายวิชาบูรณาการภาษาไทย – สังคมศึกษา

ได้ศึกษาจากรองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม ว่าพาคครูสนทนาในวง AAR บูรณาการลงถึงคุณค่า รวมทั้งการปรับพฤติกรรม ทักษะคิดและวุฒิภาวะของเด็กซึ่งเป็นเรื่องของการสอนคน ไม่ได้มุ่งแค่การทบทวนแผนและกิจกรรมเท่านั้น การประชุม AAR สายบูรณาการ เดิมมีเนื้อหาสาระอยู่ที่ O-L-E ชัดเจน การพูดคุยกับเด็กมีทิศทาง ถ้าไม่ย้อนหลังก็มองไปข้างหน้า แต่ปัจจุบันเนื่องจากระดับชั้นมัธยมมีการเรียนการสอนเป็นโครงการแบบ Full Scale ครูทำหน้าที่ให้ Input น้อย การพูดคุยกันในปัจจุบันมีการมองไปข้างหน้าในสัดส่วนมากกว่า แต่ก็มีความยากของโค้ชและครู ตรงที่เราไม่สามารถกำหนดลำดับขั้นตอนสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ถูกต้อง ตรงกับสถานการณ์จริงเสมอไป

โค้ชต้องให้ระบบคิดไปกับครู ในสถานการณ์จริงครูต้องใช้อะไรอื่นๆ ที่มากกว่าแผน ถ้าครูจับเป้าหมายได้ ครูก็จะพลิกสถานการณ์ได้เมื่อกระบวนการไม่เป็นไปตามแผน การแก้ปัญหของโค้ชบางครั้งต้องไปชวนการเรียนรู้ที่เด็กแทนครู ให้เด็กได้รู้ในสิ่งที่ตนเองรู้ชัดขึ้นแต่จะทำได้เมื่อครูผู้สอนยินยอมและต้องการความช่วยเหลือ

การจัดระบบคิด หมายถึง การจัดหมวดหมู่ลำดับความสำคัญและแยกแยะว่าแต่ละระดับสำคัญอย่างไร มีการเปรียบเทียบความแตกต่างความเหมือน ที่สำคัญต้องเชื่อมโยงผลไปถึงคุณค่าที่มีต่อชุมชนและสังคมไทย เปิดโอกาสให้ครูได้ย้อนมองความคิดอ่านของตนเอง

จุดที่ควรพัฒนา

โค้ชมีหน้าที่ซักถาม ซึ่งอุปสรรคอยู่ที่ตัวโค้ชเอง บางครั้งติดความเกรงใจ รู้สึกว่าถ้าถามไปจะทำให้ครูรู้สึกเหมือนถูกผลักเข้ามาและรู้สึกเสียหน้า การสื่อสารระหว่างทีมผู้ห้อง ถ้าไม่มีมาก่อนการทำ AAR

ให้ได้ผลอย่างมากแม้ดูเหมือนว่าวงสนทนาจะเดินไปได้ แต่เนื้อหาและเรื่องราวที่กลับมาในรอบถัดไปจะเปลี่ยนไปทุกครั้ง

ผลการเปลี่ยนแปลงเห็นได้ชัดเจนจากเวทีเสวนา จากเดิมเมื่อครูนำเด็กหยิบประเด็นข่าว – ดำมา พบกัน เวทีสนทนาแทบไม่ได้ข้อสรุป แต่เมื่อครูใช้หลัก Positive เปลี่ยนเวทีเสวนาให้เป็นเวทีเรียนรู้ และตรวจสอบความรู้ที่นักเรียนได้ศึกษา โดยมีวิทยากรมาจากฝ่ายต่างๆ ผู้ที่มาร่วมเป็นครูช่วยแลกเปลี่ยนความรู้ จึงเกิดเวทีเสวนาที่จัดปรับความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนโดยไม่แบ่งแยกฝ่าย และสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดขึ้นได้

คำถามที่รองศาสตราจารย์ประกายพร นิยม มักจะถามครูในวง AAR คือ รู้ได้อย่างไรว่าเด็กเรียนรู้รู้ได้อย่างไรว่าเด็กได้ความรู้ ครูดูจากอะไร การไม่แยกการปรับพฤติกรรมเด็กออกจากการเรียนรู้ โดยไม่รู้ว่าการที่เด็กเป็นอย่างนั้น เพราะครูเองเป็นอย่างนั้น รองศาสตราจารย์ประกายพร นิยม ได้สะท้อนมาที่ตัวโค้ชในเรื่องการใช้หลัก Positive ให้โค้ชใช้กับครู อย่างที่หวังให้ครูได้ไปใช้กับเด็ก

๔. ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ผ่านโครงการ

๔.๑ ระดับอนุบาล

จากโครงการ “กินง่าย อยู่ง่าย” ของครู เป้าหมายให้เด็กกินผักอย่างมีความสุข ช่วยเหลือตัวเองเป็นรูปบทบาทหน้าที่ของตน และเอื้อเพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่นได้ตามสมควร ขยายสู่การเรียนรู้เรื่อง “มด” ของเด็กๆ

ครูสร้างสถานการณ์สมมุติว่า หากเด็กหลงป่า ไม่มีอาหาร ไม่มีน้ำติดตัวไป เราจะมีชีวิตรอดอย่างไร เด็กบอกว่าเราต้องไปสำรวจหาอาหาร การสำรวจจึงเริ่มขึ้น โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ออกไปหาสิ่งที่รับประทานได้และเก็บกลับมาที่ห้อง เช่น ผักตบชวา ลูกเหม็น พิลังกาสา กะเพรา โหระพา ผักบุ้ง นำพืชผักที่เก็บได้มาให้กันดู ครูจึงพาทำอาหารจากผักที่เก็บมาทันที ใช้การปรุงอย่างง่ายๆ เป็นยำผักรวมใส่ไข่ต้ม ซึ่งเด็กนำมาจากบ้านเพื่อทำไข่เจียวในตอนต้น ปรากฏว่าเด็กกินกันอย่างเอร็ดอร่อย แม้ผักบุ้งลวกอย่างธรรมดา เด็กส่วนมากก็รับประทาน ต่อมาเมื่อมีการทำซ้ำ ครูตั้งคำถามว่า “ถ้าเราเก็บผักอย่างเดียว แล้วผักหมด เราจะทำอย่างไร” เด็กเสนอให้ปลูกเอง และไปซื้อที่ตลาด ครูตั้งคำถามต่อไปว่า หากไปซื้อเราจะได้ผักจะปลอดภัยจากสารพิษไหม” เด็กจึงตกลงจะปลูกเอง โดยกำหนดสถานที่และเตรียมวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ เช่น ดินปลูก ซ่อมพรวนดิน เป็นต้น ในระยะนั้น ครูจะตั้งคำถามให้เด็กได้แก้ปัญหาเสมอ เช่น เราจะนำดินมาจากไหน ด้วยวิธีใด เด็กสามารถตอบคำถามจากประสบการณ์ของตนได้ ก่อนทำการปลูก ครู

ให้เด็กได้ไปตามข้อมูลเกี่ยวกับวิธีปลูกและวิธีดูแลจากลุงม่อม ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรประจำโรงเรียน

ครูและเด็กตกลงทดลองกินข้าวที่พื้นในห้องตามแนวคิด"กินง่าย อยู่ง่าย" ปรากฏว่ามีเศษอาหาร ตกหล่น และต้องช่วยกันเก็บกวาด เด็กพบเห็นเหตุการณ์สองประการคือ เพื่อนเกิดอาการแพ้ถั่วลิสง กับมี เศษถั่วและอาหารตกหล่นบนพื้นห้อง จึงสรุปเพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหา เด็กบอกหลายวิธี ทั้งเรื่องการช่วยดูแล อาหารให้เพื่อนโดยให้พี่โตคอยตรวจสอบอาหารว่าไม่มีส่วนประกอบของถั่ว และกินอาหารอย่างระมัดระวัง ช่วยกันทำความสะอาด และ เด็กบอกว่าหากอาหารหล่นพื้นมดจะมากินและเข้าอยู่ในห้องของเรา ครูเห็น ว่าเป็นจุดขยายการเรียนรู้จึงเริ่มให้เด็กทดลองนำอาหารที่มีอยู่ในห้อง เช่น ขนม น้ำจิ้มไก่ น้ำตาลปีบ ป๊อบคอร์น ฯลฯ มาวางตามจุดต่างๆ ในห้อง เพื่อพิสูจน์ว่ามดจะมากินอาหารจริงหรือไม่ วันหนึ่งเมื่อกลับมาจากการไปปิกนิกสังเกตว่าอาหารในจานทดลองลดปริมาณลงแต่ ไม่เห็นมด จึงพยายามตามหาว่าอาหาร หายไปได้อย่างไร เป็นสิ่งที่น่าสนุกที่เด็กพบมดแดง ๔ ตัว กำลังแบกป๊อบคอร์นอยู่บริเวณระเบียบหลังห้อง เด็กเริ่มคาดเดาว่า มดจะนำไปไหน นอกจากนั้นยังสังเกตเห็นมดดำตอมอาหารอีกชนิดหนึ่ง มีมดตายอยู่ใน

น้ำจิ้มเหนียวๆ เด็กเปรียบเทียบกับตนว่าเหมือนสิ้นตกระวายน้ำ ครูให้เด็กสังเกตรูปร่างลักษณะของมดที่พบแล้ววาดรูป

ครูตั้งคำถามต่อไปว่า “เคยเห็นมดที่ไหน” เด็กเล่าจากประสบการณ์ของตน เช่น ต้นหม่อน ลานทราย ไม้ลั่น หลังห้อง ในห้อง ครูจึงพาเดินสำรวจ โดยเริ่มจากบริเวณใกล้ห้อง นำกระดาษไปบันทึกด้วยว่า พบมดอะไร ที่ไหนบ้าง ครึ่งนี้เด็กสังเกตเห็นว่ามดอยู่ทั่วไป บริเวณเสา เชือกที่ซึ่งระหว่างต้นไม้ บันได ฯลฯ และมีมดชนิดต่างๆ เช่น มดแดง มดดำ มดคันไฟ ครูให้เด็กระบุรูปร่างลักษณะ และประสบการณ์เกี่ยวกับมด และมอบหมายให้เด็กไปหาข้อมูลเกี่ยวกับมดด้วยตนเอง ซึ่งเด็กเริ่มทยอยนำข้อมูลมาเล่าให้เพื่อนฟัง เด็กเริ่มตั้งข้อสังเกตที่เฉพาะเจาะจงว่า มดทำบ้านจากน้ำลาย และน้ำลายมดเหนียว รวมถึงคุณธรรมของมดที่มีความอดทน ช่วยเหลือกัน ครูถามต่อว่า “จริงหรือไม่” จึงเริ่มลงสู่การเรียนรู้ที่ลงลึกขึ้น ครูหาข้อมูลเกี่ยวกับมดมาเล่าเพิ่มเติม ในการขนดินมาปลูกผัก เด็กสนุกกับการค้นพบไส้เดือน กิ้งกือ ซึ่งอยู่ในดินด้วยและมีความเข้าใจว่าช่วยย่อยดินให้ร่วน เด็กช่วยกันขมิขม้น ยกดินขึ้นรถ ช่วยกันเข็น ครูจับบุคลิกและการทำงานว่าเด็กๆ ช่วยกันเหมือนมด

ถึงเวลาแล้วที่ครูจะส่งเสริมคุณธรรมจากนิทานจึงนำนิทานเรื่อง “มดขยันกับจิ้งจกขี้เกียจ” มาเล่าให้ฟัง ครูสังเกตหลังจากนั้นว่าเด็กช่วยกันทำงานกิจวัตรในห้องอย่างแข็งขัน โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคแต่อย่างใด ครูให้เด็กถ่ายทอดความรู้เรื่องมด ด้วยการปั้นดิน วาดรูป วาดนิทาน ๔ ช่อง แต่งนิทานและ คิดทำทางประกอบนิทาน ในตอนเย็นก่อนกลับบ้านพี่โตนำมาแสดงให้น้องในห้องดู มีการสะท้อนตนเองและการสะท้อนจากผู้ชม ครูเห็นว่าเด็กมีท่าที่รับฟังและสามารถระบุถึงอุปสรรคของตนด้วยการยอมรับอย่างไม่อิดเอื้อน เช่น “จำบทไม่ได้ ตัวเองไม่จริงจังตั้งใจ” ครูชวนให้ระบุนิเวศแก้ปัญหา ซึ่งเด็กมีวิธีที่ดี โดยบอกว่า “ถ้าแสดงผิด ให้เล่นต่อไปไม่ต้องหยุด จบแล้วค่อยมาคุยกัน” การแสดงละครได้ทำซ้ำหลายครั้งและต่างสถานที่กันไป น้องเล็กเริ่มเข้ามาร่วมกระบวนการได้มากแล้ว ในช่วงนี้เด็กมีความมั่นใจในลำดับขั้นตอนต่างๆ และมีการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน เชื่อมโยงการดำรงชีวิตของมดกับวิถีชีวิตของตนเอง ครูให้โจทย์ที่ทำทายขึ้นว่า เด็กๆ จะดูแลกันเองได้ไหมโดย เริ่มที่กิจกรรมวงกลม ซึ่งครูให้เด็กจัดการกันเอง เด็กๆ สามารถทำได้ และรู้บทบาทว่าใครจะเป็นผู้นำในช่วงไหน

ข้อสงสัยว่า มดน้ำลายเหม็นหรือไม่ ยังคงดำเนินต่อไป โดยเด็กไปสัมภาษณ์จากครูคนอื่นๆ หลายๆ คน แล้วนำคำตอบมาแลกเปลี่ยนกัน บางคนบอกว่า เหม็น บางคนว่าหอม หรือลองให้มดกัด มีอาสาสมัครยอมทดลองให้มดกัดที่ฝ่ามือเพื่อนำมาดม และสรุปว่า “น้ำลายมดมีกลิ่นฉุนๆ”

ต่อมาครูให้เด็กนำความรู้มาขยายประสบการณ์ โดยทำทำทางเลียนแบบมด เช่น มดขนอาหาร มดไต่รัง มดออกลาดตระเวน ฯลฯ ขณะนี้เด็กเริ่มเล่นร่วมกันทั้งห้องในเรื่องเกี่ยวกับมด ทำฉากเป็นโรงภาพยนตร์ กลุ่มหนึ่งเตรียมอุปกรณ์เล่นนิทาน อีกกลุ่มเตรียมที่นั่งผู้ชม ซึ่งเด็กร่วมกันเล่นเช่นนี้ทุกวัน ครูสังเกตว่า เด็กมีความอดทน ยึดหยุ่น และรับฟังเพื่อนและแก้ปัญหาความขัดแย้งจากการเล่นอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย ครูมักจะชวนเด็กสะท้อนตนเองในกลุ่มต่างๆ เข้า นำมาซึ่งการจัดปรับตนเอง ครูเห็นว่าขณะนี้เด็กทั้งห้อง “หายใจ” เป็นมด เอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง เป็นเหตุ ให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับมด ได้อย่างละเอียด ครูนำวิดีโอเกี่ยวกับชีวิตของมดมาให้ดู พบว่าเด็กสามารถเก็บประเด็นสำคัญได้ เช่น “ไม่เก็บอาหารไว้กินคนเดียว มีหน้าที่ต่างกัน มี มดทหาร มดงาน ล้วนทำหน้าที่ของตน นางพญาคอยควบคุมดูแลและออกไข่ มดสามารถลลายน้ำได้ นำไปไม่หมักเป็นเชื้อราสำหรับเป็นอาหาร รังของมดมีห้องต่างๆ เช่น ห้องเลี้ยงตัวอ่อน มดสื่อสารกันได้โดยปล่อยกลิ่นเพื่อให้มดตัวต่อไป ไม่หลงทาง ครูเปรียบเทียบว่าแม้แต่มดยังทักกัน เด็กควรทำอย่างไร เด็กตอบว่าเราควร “สวัสดี” หลังจากสนทนาแล้วครูให้เด็กวาดภาพเป็นการสรุปอีกครั้ง ซึ่งเห็นว่าเด็กสามารถจับประเด็นที่เห็นเพิ่มเติมจากสารคดีที่ได้ดูไป สามารถระบุคำว่า “สามัคคีคือพลัง”

โดยสรุป เด็กได้ความรู้เกี่ยวกับมด การดำรงชีวิต คุณลักษณะ योगมาสู่การปฏิบัติของตน คือ ความขยัน อดทน เป็นระเบียบ เดินเป็นแถว เด็กแบ่งปันของกินของเล่น ช่วยเหลือกันในกิจวัตร รู้จักดูแลห้องให้สะอาด รู้จักการเป็นผู้ผลิตด้วยการปลูกผัก ทำอาหารรับประทานเอง เด็กฝึก ทักษะ การสังเกต การแสดงความคิดเห็น ตั้งคำถาม ค้นคว้าข้อมูล การคาดเดา เปรียบเทียบ จำแนก การเล่าเรื่อง ถ่ายทอดเป็นคำพูด และภาษาท่าทาง ซึ่งเป็นทักษะกระบวนการเรียนรู้เพื่อค้นหาความจริง สอดคล้องกับเป้าหมายสู่ความเป็นผู้ “กินง่าย อยู่ง่าย” ดังที่ได้ตั้งไว้

๔.๒ ระดับประถมศึกษา

วิชาวิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา

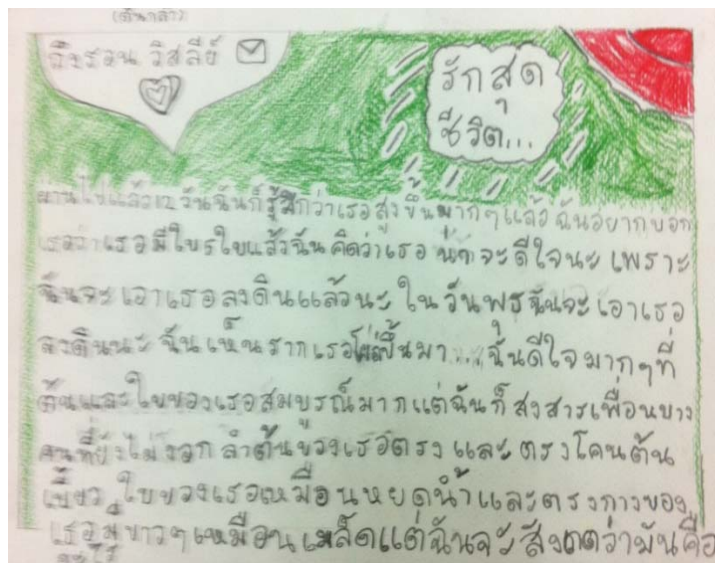
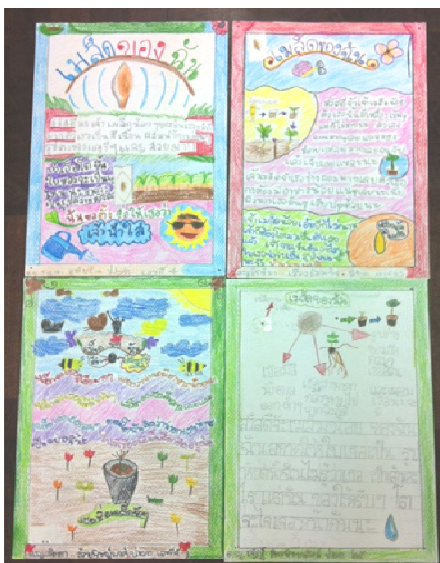
โครงการ “ปลูกผัก รวมมิตร”

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ (ครูกันยารัตน์ แก้วลิ้นไม้ และครูณัฐนันท์ จิตต์เพชร)

วิชาโครงการเปิดตัวด้วยภาคสนามที่ไร่ปลูกผัก ครูและนักเรียนกลับมาทำกิจกรรมปลูกผักรวมมิตรที่สวนของโรงเรียน

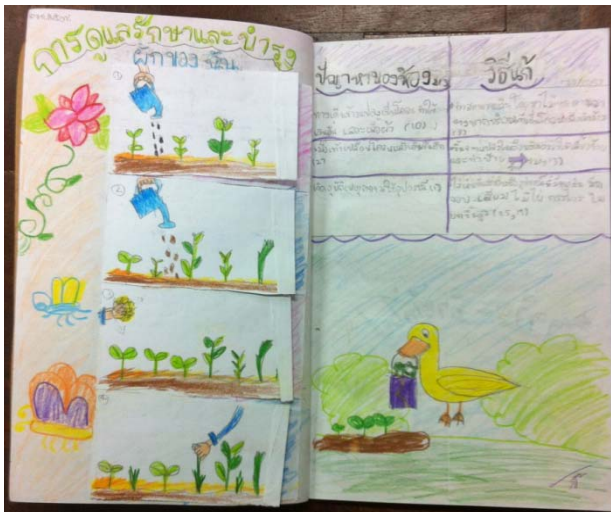
ในขั้นตอนเกี่ยวกับเมล็ด คุณพ่อเจ้าของไร่ให้เด็กเลือกหยิบเมล็ดเอง โดยที่ไม่รู้ว่าเมล็ดพืชที่ได้ คือชนิดไหน ให้เด็กรู้สึกอยากรู้อยากเห็นว่าหน้าตาพืชจะเป็นอย่างไรเมื่อมันงอก พอได้เมล็ดมา เด็กๆ กลับมาพูดคุยกันว่า น่าจะเป็นต้นอะไร บางคนคาดเดาว่าจะเป็นอย่างนั้นถ้าผักยาวตามลักษณะเมล็ดที่ได้ แต่ถ้าเป็นเมล็ดเล็กๆ เด็กคาดเดาไม่ได้ ครูช่วยสร้างแรงบันดาลใจด้วยการเปรียบเทียบเหมือนการที่พ่อแม่ตื่นตื่นฝ้า รอลูกที่อยู่ในท้องจะมีหน้าตาออกมาเป็นอย่างไร

พอเริ่มเพาะลงแปลง ครูบอกเด็กว่า ต้นอ่อนเหมือนกับเด็กเล็กต้องทะนุถนอม เมื่อเพาะเมล็ดเสร็จ ครูให้นักเรียนเขียนบันทึกถึงเมล็ดของฉันพร้อมติดของใส่เมล็ดผักที่ปลูก ระบุลักษณะของเมล็ด จึงมีเรื่องวิทยาศาสตร์เข้าไป ภาษาไทยใช้คลังคำบูรณาการ เด็กระบุว่าเมล็ดของเขามีรูปร่างลักษณะอย่างไร ใหญ่ เล็ก รียาว หรือหยดน้ำ ครูจะระบุให้ฟังเป็นตัวอย่างโดยใช้เมล็ดถั่วของครู ให้นักเรียนดูว่าเมล็ดของครูลี รูปร่างอย่างไร จากนั้น นักเรียนสังเกตเมล็ดของตนเองแล้วเขียนถึงลักษณะของเมล็ดตามที่เขาเห็น

หลังจากนำเมล็ดลงดิน ครูกับนักเรียนสนทนากันถึงการไปดูแลไปรดน้ำทุกวัน ไปพูดคุยกับต้นไม้ เหมือนเราเลี้ยงเด็กสักคนที่แปลงผัก เด็กไปพบเจอในสิ่งที่น่าสนใจ สำหรับเด็กคือสัตว์ที่อยู่รอบๆ แปลง เมื่อครูเห็นว่าเด็กสนใจก็ตั้งเรื่องสัตว์มาสนทนา ครูถามว่า “ที่แปลงผัก เราเห็นอะไรบ้าง” เด็กบอกว่า เขาไปเจอตัวนั้นตัวนี้ มันคืออะไร แบบไหน เด็กก็กลับไปค้นคว้าแล้วกลับมาคุยกันอีกทำอย่างนี้ซ้ำๆ จนออกมาเป็นโครงการตามที่เขาสนใจ

ในสัปดาห์ต่อมา ผักเริ่มโต เราก็ใช้เรียนเรื่องเกี่ยวกับต้นกล้า เด็กกลับมาบันทึกอีก โดยครูทำเป็นตัวอย่างให้ดูว่า ต้นกล้าของครูมีลักษณะแบบนี้ สูงเท่านี้ ตั้งคณิตศาสตร์เข้ามา ช่วงนั้นนักเรียนทำไม้เมตร ไม้บรรทัดด้วยกระดาษเอามาวัดความสูงของต้น แล้วเขียนบันทึก วันนี้หลังจากที่ฉันนำเธอลงแปลงเพาะแล้ว ๗ วัน เธอก็ออกมาลื้มตาให้ฉันเห็น ฉันอยากเห็นเธอจริงๆ นะว่าโตขึ้นเธอจะมีรูปร่างยังไง เด็กเขียนไปตามจินตนาการของเขา ครูไม่ลื้มแทรกวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เข้าไปว่า ลักษณะความสูง ลักษณะใบเป็นแบบไหน ถ้าพบว่าใบมีรู มีสาเหตุมาจากอะไร

จนถึงสัปดาห์ที่ ๔ - ๕ ครูเริ่มเฉลย เมื่อผักเริ่มปรากฏรูปร่าง บางครั้งเด็กรู้สึกตื่นเต้น บางครั้งเด็กรู้สึกเสียใจที่ผักเขาโตช้า ครูพาเชื่อมโยงหาเหตุผลกลับไปว่า ที่ผักไม่โตเป็นเพราะเหตุใด ช่วงนี้เด็กๆ ยังตื่นเต้นอยู่ เข้าๆ ไปดูแปลง รดน้ำเสร็จก็ไปดูสัตว์ ตรงบริเวณนั้นบริเวณนี้ ดูที่แปลงดอกไม้ก็จะมีแมลงปอ และเต่าทอง

โครงการตามความสนใจเรื่องสัตว์ เด็กไปค้นคว้าเอง ศึกษาเรื่องอะไรได้นำมาเล่า นำมาพูดคุย แลกเปลี่ยนกัน บางวันเด็กไปเจอว่าผักถูกกินไปบ้าง บางที่ไม่มีใบเลย เหลือแต่ก้าน เขาคอยดูว่าเป็นแมลง

อะไร จากนั้นไปหาข้อมูลเกี่ยวกับแมลงนั้น ครูใช้คำถามว่า “ตอนที่เรามาจากไร่ปลูกผัก คุณพ่อให้อะไรเรากลับมา” เด็กนึกขึ้นได้ว่ามีปุ๋ยเป็นก้อนๆ ที่เราช่วยกันทำ และมีสะเดาที่แช่น้ำไล่แมลงได้ เด็กก็นำปุ๋ยมาบำรุงดิน นำสะเดามาแช่น้ำแล้วไปรดผัก มีการสนทนาถึงว่า ตัวนี้อาจจะไม่ได้กินก็ได้นะ อาจจะเป็นตัวอื่นแล้วเขาก็คอยไปหาดูว่าเป็นตัวไหนได้บ้าง

พอถึงเวลาที่ผักเริ่มโต ครูชวนเด็กๆ สนทนาต่อว่าจะนำผักเหล่านั้นมาทำอาหารอะไรได้บ้าง เด็กๆ ก็คิดเมนูอาหารที่ทำจากผักที่เขาปลูก การสรุปตอนท้าย เด็กๆ เห็นระบบนิเวศ ความสัมพันธ์ระหว่างคนพืช สัตว์ ซึ่งบางเรื่องครูสามารถต่อยอดในทอมที่ ๓

เด็กเห็นด้วยตัวเองว่า แมลงมาทำอะไรที่แปลงผักของเขา บางคนบอกว่ามันอาจจะไม่ได้มากิน แต่แค่มาเดินเล่น หรือมาอาศัย ครูใช้คำถาม เช่น เมื่อเด็กเห็นมด “มดมาอยู่ตรงไหน มาทำอะไร?” เด็กตอบได้ว่า “มดอยู่ในดินอยู่แล้ว มันอาศัยอยู่ในดิน” เมื่อเด็กเห็นนก ครูถามว่า “นกมาทำอะไร” เด็กตอบว่า “นกมากินหนอน” แล้ว “คนมาทำอะไร?” เด็กตอบได้ว่า “คน(เรา)มาดูแลผัก” เด็กตอบจากการสังเกตของเขาเอง เด็กเริ่มมองเห็นความสัมพันธ์ กลับจากแปลงผักมาพูดคุยกันทุกครั้ง มีสรุปท้ายไปถึงทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเราต่างพึ่งพาอาศัยกัน เรามีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ลำดับต่อไปเขาควรช่วยเหลือสิ่งที่อยู่รอบตัวเขาด้วย เด็กได้เรียนรู้ไปถึงว่า เขามีความสัมพันธ์กับครูอย่างไร กับพ่อแม่และเพื่อนๆ อย่างไร เป็นการเรียนรู้เรื่องของชีวิตด้วย

เป้าหมายของครู คือ ให้เด็กถ่ายทอดการเรียนรู้ออกมาให้มากที่สุด แต่ก็อยู่ภายในระยะเวลาที่เราสามารถจัดการได้ ที่ผ่านมา ครูยึดติดกับแบบแผนหยดน้ำมากกว่าต้องเป็นแบบนี้ ล่าสุดเมื่อครูให้เด็กทำโครงการตามความสนใจ ปรากฏว่าเด็กออกโครงการได้เยอะมาก ครูถามเขาว่าที่เรียนมาทั้งหมด โดนใจเรื่องอะไร เด็กระบุได้ทุกวิชา แต่ที่ระบุได้มาก คือ โครงการ บางคนอยากนำคณิตศาสตร์มารวมกับโครงการด้วย

ในทอมที่ผ่านมา ผู้ปกครองสะท้อนกลับมาว่า เห็นความแตกต่างของลูก คือ ลูกโตขึ้นมาก ถ้าที่ จะพูด บางคนไม่เคยพูดหน้าชั้นเรียนก็สามารถพูดหน้าชั้นเรียนได้ ทุกคนได้พูด เราแสดงเป็นละครร่วมกันทั้งหมด

เด็กมีความร่าเริง มีความสุข มีการพัฒนาทักษะต่างๆ เช่น การทำงานร่วมกัน การสังเกต การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ ส่วนหนึ่งมาจากการที่เราประเมินทักษะในปีนี้อย่างการทำงานร่วมกันก็มีความแตกต่าง จากการยอมรับความคิดเห็นไม่ได้ ถึงปัจจุบันแม้ยังไม่ยอมรับ แต่ก็ยอมนั่งอยู่กับเพื่อน อย่าง

น้อยก็ยังนั่งฟัง หรือ การแก้ปัญหา นักเรียนเจอปัญหาอะไร สามารถระบุได้มาก บอกกับครูได้โดยละเอียด มีวิธีแก้ที่รอบด้านกว่าที่ครูวางไว้ เช่น น้ำท่วมแปลงผัก เด็กบอกว่า ไม่ใช่แค่แปลงที่มีปัญหา ทางเดินข้างแปลงเป็นดินโคลนทำให้อาคารเปราะจะต้องมีการแก้ไข แล้วเริ่มบอกวิธีที่จะแก้ไข

ครูให้เด็กมีการพูดคุยกัน และให้เวลากับเรื่องที่เขาสนใจมากขึ้น อะไรที่เขาพูด ครูจะอยู่กับเขาและรับฟัง ไม่มีการกำหนดตายตัวว่าวันนี้ต้องสอนเรื่องอะไรให้จบเหมือนอย่างที่เคยพลาดกันมามาก แต่ต้องดูว่าเด็กเป็นอย่างไรก่อน ซึ่งตอนหลังเมื่อมีการถอดบทเรียน ทำให้เราได้คุยกันถึงเป้าหมายว่าจะเอาอะไรประมาณไหน

ความเปลี่ยนแปลงของครู เป็นเรื่องของมุมมองที่มีต่อเด็ก ถ้าเป็นแต่ก่อนก็จะคาดหวังเด็กว่าทำไมต้องเป็นแบบนี้ หรือน่าจะทำได้ดีกว่านี้ มาถึงตอนนี้ เราไม่ตั้งคำถามว่า ทำไมเขาเขียนไม่ได้แต่จะถามว่า ทำอย่างไรให้เขาเขียนได้ และที่เด็กไม่ได้ เพราะเราเร็วไปหรือเปล่า เมื่อครูไม่ติดเรื่องแผน หรือจะสอนให้ได้ตามแผน แต่รู้ว่าเป้าหมายของเราคืออะไร ทำให้เราเห็นเด็กมากขึ้น เมื่อเห็นเขาแล้วก็รู้ว่า จริงๆ แล้วเขาก็อยากทำให้ได้

๔.๓ ระดับมัธยมศึกษา

ในหน่วยการเรียนรู้ บูรณาการสังคมศึกษา – ภาษาไทย
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ (ครูอดิเรก สมบัติวงศ์)

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จัดโครงการเรื่องพื้นที่ในประเทศไทย ๓ ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ ปีนี้เป็นปีที่ ๓ เราถอดบทเรียนกันว่า ๒ ปีที่ผ่านมา กระบวนการของครูยึดยึดให้นักเรียนทำ เราจึงมาตั้งต้นกันใหม่ในปีที่ ๓ เราใช้วิธีการใหม่ที่เอานักเรียนเป็นตัวตั้ง ใช้พื้นที่ภาคสนามเป็นตัวเปิดเรื่อง มีการวางเป้าหมายทั้งหมดไว้คร่าวๆ เช่น ๒ สัปดาห์แรก นักเรียนจะต้องเรียนรู้พื้นฐานของภาคที่ต้องการศึกษา เพื่อให้เด็กมีภาพในใจว่า ถ้าไปภาคเหนือเด็กจะพบอะไรบ้าง มีความจำเป็นอย่างไรที่เขาจะต้องเรียนรู้เรื่องภาค เป็นความรู้พื้นฐาน

หลังจากนั้นก็ลงชุมชน ประมาณ ๑ สัปดาห์ การลงชุมชนเป็นการไปเรียนรู้เพื่อหาโจทย์โครงการภายใต้เรื่องราวความเป็นไปของชุมชน ชุมชนที่เราเลือก เป็นชุมชนที่มีพลังและมีผู้ที่ให้องค์ความรู้ของชุมชน มีการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเปิดโอกาสให้ทุกคนไปเรียนรู้ การเลือกสถานที่ที่มีพลังทำให้มีประเด็นในการศึกษา เมื่อนักเรียนไปภาคสนามเขาได้เห็นภาพบริบทสังคมก่อนที่จะเข้าไปในชุมชน ก็เริ่มที่จะตั้งคำถามว่า ทำไมชุมชนข้างนอก ภูเขาจึง

หัวไลน์ ในขณะที่หมู่บ้านที่เราไปยังมีต้นไม้ขนาดใหญ่ขนาด ๓ - ๔ คนโอบเหลืออยู่ นักเรียนเข้าไปอยู่กับชาวบ้าน มีประเด็นที่ศึกษาว่า ทำอย่างไรป่าและคนจึงอยู่ร่วมกันได้ มีโจทย์ของห้อง สองวันแรกที่เขาไปอยู่กับชุมชน เขาก็จะเปิดหูเปิดตาทุกเรื่องว่าทำไมที่นี้จึงอยู่รอดได้ พอวันที่สาม เราก็มาคุยกันว่า มีประเด็นใดบ้างที่เขาสนใจ และคิดว่าจะไปตอบโจทย์ของห้องได้ ก็จะไปจับประเด็น แล้วไปเรียนรู้ แบ่งกลุ่มกันไป ตามความสนใจของเขา เช่น บางคนสนใจเรื่องไร่หมุนเวียน บางคนสนใจเรื่องชาที่ปลูกได้ต้นไม้ บางกลุ่มก็สนใจเรื่องการดูแลสุขภาพกรไม้ไผ่ที่นำมาประดิษฐ์เครื่องมือในการทำมาหากิน หรือแม้แต่ผึ้งหลวง ผึ้งโพรง และชันโรง ที่ชาวบ้านยังมีวิธีการดูแลรักษาอยู่ เรื่องราวเหล่านี้ไปกระตุ้นนักเรียน โดยที่ครูไม่ต้องบอกให้ทำเรื่องโน้นเรื่องนี้เหมือนกับเมื่อก่อน นักเรียนไปเจอเอง แล้วไปศึกษาอย่างละเอียด จากนั้นก็ย้อนกลับมาว่าตอบโจทย์ได้หรือไม่

เมื่อก่อนเราใช้โจทย์ที่คิดว่าเราทำเรื่องอะไรก็ได้ โดยที่ไม่มีโจทย์ร่วม ก็สะเปะสะปะเหมือนคุมไม่อยู่ พอเรามาคูกัน ในวง AAR ว่าน่าจะมีโจทย์ร่วม พอเรามานำไปปรากฏว่าทุกกลุ่มที่ทำโครงการอะไรก็ตาม จะโยงกลับมาที่โจทย์ร่วมได้ นักเรียนตั้งโจทย์ได้ นำไปสู่คุณค่าได้โดยผ่านกระบวนการตั้งคำถามของครู

สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในปีที่ ๓ นักเรียนมีความเป็นเจ้าของงานเอง มีการตรวจสอบข้อมูลโดยชาวบ้าน พอชาวบ้านรู้ว่าเด็กอยากรู้ ทำให้เด็กเองมีความสนใจใคร่รู้เป็นพิเศษยิ่งๆ ขึ้นไป เพื่อจะเอาความรู้นี้กลับไปคืนสู่ชุมชน เมื่อก่อนเราเรียนรู้แล้วจบ แต่ตอนนี้เรียนรู้แล้วนำความรู้ที่เป็นขึ้นเป็นอันนั้นกลับไปคืนสู่ชุมชนในรูปแบบต่างๆ ทำให้งานของเขามีพลัง และเขาอยากจะทำแล้วทำได้ดีด้วย

สิ่งที่น่าทึ่งมากกว่านั้น คือ ครูไม่ต้องไปจัดการ เมื่อก่อนครูจะใช้โครงสร้างอำนาจ ทำไมนักเรียนไม่ทำงาน ครูเอาตัวเองเป็นตัวตั้ง แล้วเพิ่งโทษ ตอนที่เราเปลี่ยนบทบาท เราสังเกตเห็นว่าเขาทำงานอยู่ เราก็ปล่อยให้เขาทำงานแล้วคอยตรวจสอบเป็นระยะๆ คอยสอบถามถึงความก้าวหน้าของงานติดตามเป็นช่วงๆ ไม่ได้ปล่อยให้ทำงานตามอำเภอใจ

สิ่งที่เห็นและสำคัญมากที่สุดคือ กระบวนการทำงานกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการวางแผนงาน การสร้างชิ้นงาน ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร กระบวนการมันเกิดขึ้นตั้งแต่สัปดาห์แรก พอไปอยู่ในชุมชน เขาก็ได้ฝึกใช้ ทักษะสังคมเพิ่มขึ้นมา มีการพูดคุยกันบ่อยมากในกระบวนการกลุ่ม เขาจะคุยกันเอง สิ่งที่น่าอัศจรรย์ใจมาก คือ วันที่จะต้องเตรียมงานหยดน้ำ มีเวลาเตรียมแค่ ๒ วัน และติดวันเสาร์ - อาทิตย์ด้วย ปรากฏว่า นักเรียนชวนกันมาโรงเรียนเอง แบ่งกลุ่มกันดูแลจัดการกันเอง มีนักเรียนกลุ่มหนึ่งที่มาก่อนหน้าเตรียมต้นไม้ไว้เพื่อประดับฉาก พอครูมาดูในช่วงบ่าย เห็นเด็กตั้งวงนั่งคุยกัน เหมือนกับที่ผู้ใหญ่คุยกัน เป็นภาพที่ครูไม่เคยเห็นมาก่อน ครูเข้าไปนั่งฟังว่าเขาคุยเรื่องอะไรกัน ปรากฏว่ามีการพูดคุยกันอย่างเป็นสาระ

แล้วทุกคนก็ให้ความร่วมมือกันด้วย สารสำคัญวันนั้น คือ เขาคุยประเมินความคืบหน้าของงานว่าวันนี้ กลุ่มไหนจะทำอะไรต่อ ใครติดขัดอะไรตรงไหนบ้าง มีเพื่อนคนไหนจะช่วยอะไรได้บ้าง แต่ละคนก็ได้ตอบ แสดงความคิดเห็น ครูนั่งอยู่วงนอก รู้สึกที่ที่เด็กเริ่มที่จะทำงานเป็น เพราะว่าครูไวใจเขา

ความเป็นผู้นำผู้ตามต้องอาศัยกระบวนการกลุ่ม ครูจะคอยเป็น Buddy กับผู้นำประมาณ ๒-๓ คน ที่เขาพอจะคุยกับเพื่อนได้ แล้วเขาก็จะนำสิ่งที่ครูคุยไว้ไปคุยกับเพื่อนต่อ เพื่อนก็เลือกเองด้วย เพราะว่าเขาเป็นคนใจเย็น ตรงต่อเวลา วาจาสุภาพ คุยกับเพื่อนแบบไม่ใช่อารมณ์ แต่ใช้เหตุผลและผล เป็นคนจริงใจ เพื่อนๆ รับฟัง พอเขาได้รับความไวใจจากครู เขาก็ทำเต็มที่ มีการจัดเตรียมข้าวปลาอาหารมากินกันเอง

กระบวนการโครงการ ในสัปดาห์ที่ ๓ หลังจากที่เรามาภาคสนาม ๒ วันแรกคุณภาพรวมของชุมชน ก่อนว่าชาวบ้านกินอยู่กันอย่างไร พอไปอยู่กับชาวบ้าน วันที่สามและสี่ จับประเด็นที่ต้องตอบโจทย์ของห้อง ในโครงการของเขา เริ่มมีเรื่องราวมีประเด็นที่ลุ่มลึก วันที่ห้า เราจะให้เขานำเสนอความรู้ที่เขาได้มาจากคน ในชุมชน รวบรวม จัดหมวดหมู่ นำเสนอชุมชน เพื่อสะท้อนคุณค่าของชุมชนให้ชาวบ้านตรวจสอบ ซึ่งส่วนใหญ่ชาวบ้านก็จะบอกว่าเด็กเรามีวิธีการเก็บข้อมูลที่ละเอียด และข้อมูลหลากหลาย เพราะว่า เป็นกระบวนการที่เขาถูกฝึกมาตั้งแต่ตอนอยู่ประถม พอไปอยู่ในชุมชน เขากินง่าย อยู่ง่าย เขาทำได้เป็นธรรมชาติ

หลังจากกลับมาจากภาคสนาม สัปดาห์ ๔ มาประมวลความรู้ทั้งหมด แลกเปลี่ยนกับเพื่อนในห้อง ตอนอยู่ภาคสนาม ไม่ได้แลกเปลี่ยนกันทุกวัน เพราะเขาไปเจาะเฉพาะเรื่องของเขา พอกลับมาเขาต้องทำ สื่อนำเสนอเพื่อนในห้อง เพื่อนก็ต้องสรุปเป็นความรู้ของตนเองด้วย เพื่อประมวลว่า นอกจากเรื่องของตนเองแล้ว ยังมีเรื่องของเพื่อนอย่างไรบ้าง ก็จะได้ประมาณ ๗-๘ เรื่องต่อชุมชน หลังจากนั้นมีการ แลกเปลี่ยนกันข้ามห้อง เพราะไปคนละจังหวัด จากนั้นค่อยเข้าสู่กระบวนการทำโครงการอย่างละเอียด เขียนโครงร่างโครงการ ไปสู่การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาสนับสนุน การออกแบบ ชิ้นงานตรงนี้เด็กสามารถทำได้ตามธรรมชาติของเขา ครูจะกำหนดช่วงเวลาให้ เช่น ประมาณสัปดาห์ที่ ๖-๘ การทบทวนวรรณกรรมและการเขียนโครงร่างโครงการต้องเสร็จ สัปดาห์ที่ ๙-๑๐-๑๑ จะต้องผลิตชิ้นงาน ให้เสร็จ สัปดาห์ที่ ๑๒ จะต้องถูกประเมินโดยคนอื่น สัปดาห์ที่ ๑๓ นำเสนอในงานหยดน้ำฯ มันจะสอดรับ กระบวนการตั้งแต่ต้นจนถึงสู่ปลายทอมที่จะต้องมีส่วนมานำเสนอ

สรุป กระบวนการทำโครงการ คือ กระบวนการเรียนรู้จากสถานที่จริง ชุมชนเป็นต้นแบบแห่งการเรียนรู้ แล้วค่อยมาขยายโจทย์ต่อที่โรงเรียนจากนั้นก็สร้างนวัตกรรมเพื่อที่จะไปตอบโจทย์ชุมชน หรือแสดง

คุณค่าภูมิปัญญาชาวบ้านให้เป็นที่ประจักษ์ เด็กจะจับประเด็นตรงนั้น ไม่ได้มุ่งประเด็นปัญหาทั้งหมด แต่ ภายได้เรื่องที่เขาทำจะมีปัญหาซ่อนอยู่ มีปรากฏอยู่ในงานเขียนของเขาที่เป็นโครงร่างโครงงาน

เทอม ๑ ทุกกลุ่มสร้างผลงาน info graphic มีประมาณ ๘ เรื่อง ส่งไฟล์ชิ้นงานให้กับชุมชน ภาคเหนือไปแล้ว เทอม ๒ นี้เป็นเรื่องภาคอีสาน มีผลงานเป็นหนังสือเป็น info graphic และ VDO สารคดี เพราะเราไม่ได้กำหนดรูปแบบชิ้นงาน ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มตัดสินใจเอง บางคนเลือกตามความถนัด บางคนอยากจะปรับเปลี่ยนใหม่ เรียนรู้วิธีการนำเสนอใหม่ที่นำเสนอใจมากกว่าที่เคยทำมา บางกลุ่มอยากนำเสนอเป็นรูปเล่มหนังสือ นักเรียนจะนำเสนอกับชุมชน แล้วให้ชุมชนตัดสินใจว่า ถ้าจะทำเป็นชิ้นงานนี้ ชุมชนจะต้องการไหม หรือว่าจะแนะนำอะไร ซึ่งส่วนใหญ่ชาวบ้านยอมรับสิ่งที่นักเรียนตัดสินใจที่จะทำให้ ชุมชน

ส่วนการประเมิน แต่ก่อนเราประเมินเป็นช่วงๆ ตัดตอนให้คะแนน ถ้านักเรียนทำไม่ได้ก็ตกไปเลย เราเช็คทุกวัน มันไม่เกิดพร้อมกันทุกคนในทุกวัน บางวันคนนี้เกิด ถ้าอีกคนไม่เกิดก็ตกไป แต่ในปีที่เราใช้วิธีการใหม่ ใครเกิดตอนไหน อย่างไร เราดูเป็นช่วงๆ เราประเมินให้เขาผ่าน เพราะอะไร บอกเขาไปด้วย บางคนที่ยังไม่ได้ ครูก็บอกว่า ตอนนี้อครูยังไม่เห็นว่าเราพัฒนาหรือทำให้ตัวเองมีหน้าที่ในการเรียนรู้หรือเป็นเจ้าของงานเลย ลองแสดงให้ดูก่อนว่าเขาเป็นเจ้าของงานจริง คำพูดและท่าทีของครูเปลี่ยนไป Keyword สำคัญอีกคำหนึ่ง คือ งานนี้เป็นงานของเด็ก เมื่อก่อนเราคิดว่านี่คืองานของครู ถ้าออกมาไม่ดี แปลว่า ครูเสียหาย ดังนั้นเราจึงต้องปั้นทุกอย่าง ทั้งภาษา บทที่จะนำเสนอ จะต้องเขียนออกมา แล้วครูจะดูให้ เด็กนำกลับไปท่อง มีผิดๆ ถูกๆ เวลาที่นำเสนอ ถ้าเด็กทำผิดก็จะยื่นอึ้ง เป็นอาการที่นักเรียนถูกยึดเย็ดโดยครู แต่

ตอนนี้เราพูดถึงเป้าหมายในแต่ละช่วง แล้วให้เขาถอดประสบการณ์จากสิ่งที่เขาทำว่ามีเป้าหมายอย่างไร ต้องการจะสื่ออะไร จัดลำดับความสำคัญ อันไหนควรพูดก่อน-หลัง และพูดด้วยภาษาของตนเอง พูดเป็นธรรมชาติ การทำแบบนี้นักเรียนได้นำเสนอความเป็นตัวเองออกมาเต็มที่ เขารู้สึกมีความสุข เมื่อครูเป็นตัวตั้งต้นเริ่มฟังเด็ก เด็กจะเริ่มฟังกัน ไม่ทะเลาะกันเอง

สายตาของครูในการมองนักเรียนแต่ละคาบก็เปลี่ยนไป เมื่อมีการประเมินแบบ Formative เราจะรู้ว่าใครอ่อน แล้วเราก็จะไปช่วยคนนั้น โดยดูจากวิธีการทำงานของเขา โดยเฉพาะงานเขียนจะเป็นตัวสะท้อน เช่น นักเรียนคนหนึ่งเขียนไม่ได้ แต่พูดได้ เล่าเรื่องราวต่างๆ ลำดับเหตุการณ์ได้ ถ้าประเมินชิ้นงานเขาเขียนไม่ได้ คิดว่าจะให้ตก เมื่อนำเรื่องนี้เข้าสู่ที่ประชุม AAR สายบุญณาการ รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม ตั้งคำถามว่า “จำเป็นด้วยหรือที่นักเรียนทุกคนจะต้องมีการเรียนรู้ในระดับที่เท่ากัน” ซึ่งเราตอบว่าศักยภาพในการเรียนรู้ของเด็กไม่เท่ากันอยู่แล้ว “ถ้าอย่างนั้นคนที่อ่อนเขามีข้อดีอะไรบ้าง” ปรากฏว่าเขาไปออกด้านงานไม้ ด้านกีฬา รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม ตั้งคำถามต่อไปว่า “ถ้าอย่างนั้น เราจะมีวิธีการใดบ้างที่จะทำให้เด็กคนนี้เรียนรู้ได้ตามศักยภาพของเขา” เราก็เลยมาช่วยกันคิด ใช้วิธีการอัดเทปตอนที่เขาเล่า นำเสนอ แล้วให้เขาไปถอดเทปออกมา พิมพ์ เขาทำได้มาก จากที่เคยเขียนได้แค่ ๒-๓ บรรทัด มาเป็น ๗-๘ หน้า เด็กรู้สึกภูมิใจที่ทำได้ ซึ่งวิธีการตรงนี้ก็กลายเป็นว่า เรามีสายตาที่จะดูนักเรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น

เรามีเกณฑ์การประเมินผลเป็นเกณฑ์กลาง นักเรียนคนนี้อาจจะยังไม่ได้เลย ขณะที่นักเรียนบางกลุ่ม สามารถทำได้ภายในครั้งเดียว คนนี้อาจจะทำสัก ๗ รอบ เราก็ใช้วิธีทำให้เขารู้สึกว่าตัวเองมีค่า คนที่เขียนไม่ได้ มีปัญหาคือเขาไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร ครูไปฟังว่าเขาชี้แจง ทำไม่ไม่ส่ง เราไปโทษเขา แต่ที่จริงแล้ว เขาติดขัด ครูถามเขาตรงๆ ว่า ครูจะช่วยได้อย่างไรบ้าง นอกจากการถอดเทป เขابอกว่าเทอมนี้มีงานเขียน ๗-๘ เรื่อง ขอเป็นคำถามย่อยๆ ให้เขาได้ใหม่ ครูก็ตรวจสอบได้ว่า ถ้าถามแบบนี้เด็กจะเข้าใจไหม การถามของครูจะใช้วิธีการเขียนและตรวจสอบความเข้าใจของเขาได้ด้วยว่าทำอะไร อย่างไร ทำไปทำไม และเด็กคิดอย่างไรกับเรื่องนั้น

เบื้องต้นให้เขาตอบคำถามสั้นๆ มาก่อนแล้ว เอาคำตอบสั้นๆ มารวมเป็นเรื่องเดียวกัน จึงทำให้ได้ชิ้นงานออกมาได้ ตอนนี้เขาเขียน ๖-๗ หน้า จากการตอบคำถามสั้นๆ ถามว่าเขาติดขัดไหม ตอนนี้ก็ยังติดขัดอยู่ แต่เขาพัฒนาขึ้นจากเดิมที่เคยเขียนไม่ได้มาเขียนได้ ครูต้องแนะนำว่าจะต้องทำอะไรต่อ อย่างไร เรียบเรียงความคิดให้เขาเป็นลำดับขั้นตอนก่อน เราต้องยอมรับว่าการทำงานเป็นทีม เขาอาจจะไม่ทันเพื่อน แต่ต้องเริ่มจากกระบวนการทำงานที่เขาเรียบเรียงได้ก่อน แล้วค่อยเอาไปรวมกับเพื่อนในกลุ่มของเขา

ทีมบูรณาการจะช่วยกันทำ template เวลาสรุปการประเมินจะนำมาขมวดอีกครั้งให้เป็นคะแนน โดยภาพรวม สิ่งที่จะประเมิน คือ ทักษะ แบ่งออกเป็น ๗๐ คะแนน ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ทักษะทางสังคม ทักษะการทำงานเป็นทีม และ ทักษะการระบุดคุณค่า ส่วนที่เป็นการประเมินองค์ความรู้ที่เป็น Summative อีก ๓๐ คะแนน จะเป็นความรู้เกี่ยวกับวิธีการทำโครงการ ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาคที่เขาไปศึกษา และความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่เขาเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม ถ้าเป็น Summative จะใช้การสอบ เมื่อเทอมที่แล้วเราใช้การสอบปากเปล่า เด็กมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นโดยตรงไปตรงมา เราสามารถตรวจสอบความรู้ สอบถามรายละเอียด ถ้าเขายังติดขัด เราจะได้เพิ่มเติมให้ แต่ข้ออ่อน คือ ใช้เวลานานมาก คนละประมาณ ๑-๒ ชั่วโมง ครูจะเตรียมชุดคำถาม แต่แต่ละข้อครูจะมีแบบประเมินว่าอยู่ในระดับ ดีมาก ดี ปานกลาง หรือพอใช้ เพราะฉะนั้นเด็กก็จะไม่หลุดเป้าหมายที่เราตั้งเอาไว้ตั้งแต่แรก

แบบประเมินจะทำให้ครูมีภาพนักเรียนอยู่ในหัวใจ เราไม่ได้ประเมินทุกคาบ ดูว่าช่วงนี้นักเรียนเป็นอย่างไร ถ้ามีพัฒนาการในช่วงนั้น ครูก็จะบันทึกในช่วงนั้นเลย ถ้ายังไม่ได้ ครูก็ยังไม่ประเมิน ถ้าถามว่า มันเป็นตัวบล็อกรของครูไหม ช่วงแรกครูกังวลใจมาก แต่ตอนหลังการทำ Template อย่างนี้เป็นตัวช่วยให้ครูมีตุ๊กตา ไม่ได้บล็อกรครู Template ไม่ใช่ตัวชี้วัด ๑๐๐% ว่า เขาจะได้เท่ากัน แต่เขาเกิดพัฒนาการในเรื่องนั้นดีขึ้นมาต่อเนื่อง มันเป็นตัวกตาให้ครูได้นำมาประมวลและสังเคราะห์เป็นคะแนนภายหลังได้ ไม่ใช่เป็นคะแนนที่สุด

เคยได้ยินผู้ปกครองเล่าให้ฟังว่า การที่ครูให้นักเรียนทำงานแล้วครูบอกสิ่งที่เขาต้องแก้ไขไปด้วยว่า ตอนนี้อยู่ในระดับไหน เช่น เขาอยู่ในระดับ ๒ ถ้าหากพัฒนางานจะได้ปรับเพิ่มตรงนี้อีกเป็น ๓ เขามีกำลังใจที่จะไปทำต่อ ข้อดีของการใช้ Formative ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการดีขึ้นจากการประเมินของครู เมื่อก่อนเราตัดสินเร็วไป การประเมินแบบนี้เด็กมีโอกาสได้ทบทวนตนเองด้วย และที่สำคัญคืออยากทำให้ดีกว่านี้ เท่าที่ดูงานของนักเรียนมา จะเห็นว่าแต่ละคนมีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาดีขึ้น เทอมนี้เป็นเรื่องของการพิมพ์และทำเป็นหนังสือ บางคนอาจจะต้องมีการพัฒนาเรื่องของการเว้นวรรคตอน การย่อหน้า การใช้คำศัพท์ ครูก็จะมีหมายไว้ในใจว่าเด็กคนนี้จะต้องพัฒนาเรื่องนี้ๆ เด็กหลายคนเคยบอกว่า รู้ว่าครูต้องประเมินหลายครั้ง เห็นใจครู เขาขอทำดีๆ แต่การส่งอาจจะช้ากว่าเพื่อนบ้าง แต่งานของเขาได้คุณภาพ ตรวจครั้งเดียวก็ผ่าน เป็นข้อดีของ Formative ข้อจำกัดเล็กน้อย คือ ตอนที่เรประเมินเป็น ปร.๓ เนื่องจากมีคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน ต้องมาเกลี่ยคะแนนอีกรอบหนึ่ง บางทักษะที่เราประเมินไป เราประเมินบ่อยมาก ก็มาคิดว่าแต่ละตอนจะเน้นทักษะอะไร เลือกมาจาก ๖ ทักษะที่ระบุมานั้น ถ้าเราเก็บข้อมูลไว้อ่างอิงดี จะได้เห็นพัฒนาในช่วงนั้น ข้อดีของการทำ Formative แบบรายทางก็จะดีต่อการพัฒนาของนักเรียนจริงๆ

โดยที่ครูไม่ต้องมาดูแลปลายทาง และเป็นหลักฐานที่เด็กจะมาตรวจสอบภายหลังได้ด้วย ไม่มีข้อสงสัย ทำให้ครูไม่ดู ทำให้การสอนทุกครั้งมีเป้าหมายการประเมินที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง

เวที AAR เป็นเหมือนกระจกสะท้อนให้ครูเห็นตัวเอง ครูแต่ละท่านประสบการณ์ไม่เหมือนกัน พอฟังวิธีการของครูคนอื่นแล้วชอบใจก็อาจนำไปพัฒนาต่อ ความรู้สึกของครูที่เคยถอดประสบการณ์ของตนเอง รู้สึกเบาต่างจากเมื่อก่อนรู้สึกหนักหน่วงว่าครูอึดแบกไว้ทั้งหมด เราคิดว่านั้นคืองานของครู พอตระหนักว่าเป็นงานของเขา เราเรียนรู้จากเขาโดยตรงไปตรงมา ซื่อๆ ใครที่ทำได้ดี เราก็บอกว่าดี ตรงไหนอย่างไร ใครที่ยังจะต้องช่วยอยู่ก็ทำไป ไม่ประจานเขาต่อหน้าคนอื่น มาคุยกัน ๒ คน ว่าติดขัดตรงไหน เขาก็ได้กำลังใจ เรามีวิธีการพูดที่ไร้กุศล วิธีการพูดของครูก็จะเปลี่ยนไป เด็กก็ไว้วางใจครู เวลามีปัญหาอะไร เขาจะกล้าบอกครู

สิ่งที่ครูประทับใจ คือ รู้ว่าทุกคนเรียนได้ รู้ว่าทุกคนอยากดี รู้ว่าแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน และที่ประทับใจมากกว่านั้น คือ การได้เห็นคุณค่าของความเป็นคนในตัวเรา ของนักเรียน และของเพื่อนร่วมงาน รู้ว่าที่จริงแล้ว นักเรียนคือครูของเรา เขารู้จากสิ่งที่เขาเป็น เราก็สอนจากสิ่งที่เขาเป็นนั่นแหละ เราหวังอยากให้เขาเรียนได้ ฟังพาตนเองได้ แล้วเปลี่ยนวิธีการใหม่ ทำให้เรารู้สึกว่าภารกิจนี้เป็นเขา ไม่ใช่เป็นเรา

๕. สรุปสาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลง ในปีการศึกษา ๒๕๕๗

ในการดำเนินงานโครงการ Project for Change มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนรุ่งอรุณ ๕ ด้าน ดังตารางต่อไปนี้

ประเด็นในการเปลี่ยนแปลง	สิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลง
๑. เป้าหมายการจัดการศึกษา	การนำทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
๒. หลักสูตรและวิธีการวัดและประเมินผล	<ul style="list-style-type: none"> ● การเรียนรู้แบบโครงงานบนฐานปัญหาจริง ● การให้โอกาสนักเรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ที่นักเรียนมีความสนใจจริง ● ใช้วิธีการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) เป็นวิธีการประเมินด้านทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ประเด็นในการเปลี่ยนแปลง	สิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลง
	การทำงานร่วมกันเป็นต้น ประเมินด้านความรู้ คุณค่า และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีสัดส่วนคะแนน ตั้งแต่ร้อยละ ๕๐-๘๐ ขึ้นอยู่กับวิชาและระดับชั้นที่เรียน
๓. การพัฒนาครู	พัฒนาระบบนิเทศและการประชุมครูที่สม่ำเสมอทุกสัปดาห์ด้วยกระบวนการ AAR (After Action Review) ที่โค้ชใช้คำถามให้ครูทบทวนความสอดคล้อง ๓ ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณค่ากับกระบวนการในชั้นเรียนและสิ่งที่เป็นความรู้หาออกของนักเรียน (Output) ซึ่งมีผลทำให้ครูเกิดการย้อนมอง ถึงวิธีการรวมไปถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนได้ละเอียดขึ้น (Self Reflection) ครูจึงเกิดความเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนได้มากยิ่งขึ้น
๔. โครงสร้างการจัดการเรียนการสอน	<ul style="list-style-type: none"> ● อนุบาลจัดเป็นห้องเรียนคละอายุ ● ประถมและมัธยมปรับการเรียนวิชาสู่ภาวะกายจิต ศิลปะ ดนตรี พละ แบบคละระดับชั้น ตามความสนใจ
๕. สภาพแวดล้อมและสื่อการเรียนรู้	การมีสื่ออุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ที่จำเป็น เพื่อครูเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

กล่าวได้ว่าการประชุมแบบ AAR มีวาระการประชุมที่เกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนา ด้วยหลักการ “OLE” โดยมีโค้ชเป็นผู้ดำเนินการในแต่ละโรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน ๕ ด้าน ดังที่กล่าวในตารางเบื้องต้น